

สมรรถนะของพยาบาลพี่เลี้ยง

Competencies of Preceptor

อัญญา ปลดเปลื้อง¹

Unya Plodpluang¹

บทคัดย่อ

พยาบาลพี่เลี้ยงมีความสำคัญในการส่งเสริมการปฏิบัติกิจกรรมทางการพยาบาล และสอนการพยาบาลแก่นักศึกษาพยาบาลให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าประสงค์ สมรรถนะของพยาบาลพี่เลี้ยง มี 3 องค์ประกอบดังนี้ 1) ทักษะการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านทัศนคติ 2) ทักษะความรู้ความสามารถทางการพยาบาล ได้แก่ การมีองค์ความรู้ทางการพยาบาล และทักษะการปฏิบัติการพยาบาลผู้ป่วย และ 3) ทักษะการบูรณาการการสอนการพยาบาล ได้แก่ การใช้ทฤษฎีร่วมกับประสบการณ์ในการสอนการพยาบาล มีทักษะการคิด และการวัดประเมินผลการฝึกงาน นอกจากนี้พยาบาลพี่เลี้ยงพึงตระหนักถึงความสำคัญของการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนแก่นักศึกษาพยาบาลแล้ว พยาบาลพี่เลี้ยงพึงเสริมสร้างสมรรถนะของตนเองในด้านต่างๆอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาคุณภาพของพยาบาลวิชาชีพอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: สมรรถนะ พยาบาลพี่เลี้ยง

Abstract

Competencies of preceptors are important in encouraging practical activities and nursing teaching for nursing students to achieve the goals. Preceptors' competencies consisted of 1) interpersonal skill including personality, virtue-morality and attitude 2) nursing knowledge skill comprising of body of knowledge in nursing and nursing practice skill, and 3) integrating instructing with nursing skill, usability nursing theories with nursing experience for nursing instruction, measurement and evaluation in nursing practice, and thinking skill. Besides, preceptors are aware of the importance of supporting and participating in teaching students, they will enhance their continuous performance to improve the quality of professional nursing and sustainability.

Keywords: Competency, Preceptor

¹ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จักรีราช

¹ Boromarajonani College of Nursing, Chakriraj

บทนำ

พยาบาลที่เลี้ยง หมายถึง พยาบาลที่มีประสบการณ์ด้านปฏิบัติการพยาบาล ปฏิบัติงานในสถานบริการสุขภาพที่เป็นแหล่งฝึกปฏิบัติการพยาบาลของสถาบันการศึกษาทางการพยาบาลที่ได้รับการรับรองจากสภาการพยาบาล และได้รับแต่งตั้งจากสถาบันการศึกษาให้ทำหน้าที่เป็นผู้สอน สนับสนุน ให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทางการปฏิบัติการพยาบาลแก่นักศึกษาพยาบาล พยาบาลที่เลี้ยงได้รับความคาดหวังถึงการมีคุณลักษณะทางวิชาชีพพยาบาลที่เหมาะสม (Myrick & Yonge, 2005) เป็นแบบอย่างที่ดี (role model) เป็นผู้ประสาทความรู้ ให้การสนับสนุนด้านการฝึกปฏิบัติงาน (support systems) และเป็นผู้ประเมินผลการฝึกปฏิบัติ (evaluators) แก่นักศึกษา ขณะเดียวกันพยาบาลที่เลี้ยงยังต้องปฏิบัติหน้าที่ของพยาบาลที่ต้องดูแลผู้ป่วย และมีบทบาทในฐานะของผู้นำทางการพยาบาลอีกด้วย ภารกิจเหล่านี้ต้องส่งผ่านไปยังนักศึกษาพยาบาลด้วย ในที่นี้จะกล่าวถึงคุณสมบัติและสมรรถนะที่สำคัญในการปฏิบัติหน้าที่พยาบาลที่เลี้ยงพอสังเขป ดังนี้

คุณสมบัติของพยาบาลที่เลี้ยง

ในการคัดเลือกพยาบาลวิชาชีพเพื่อทำหน้าที่พยาบาลที่เลี้ยง จำเป็นที่จะต้องพิจารณาผู้ที่มีความพร้อมและเหมาะสมต่อการปฏิบัติหน้าที่ มีความรู้ความสามารถทางการพยาบาล และมีคุณสมบัติที่สำคัญตามที่สภาการพยาบาล (2556) ได้กำหนดไว้ดังนี้

1. มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ชั้นหนึ่ง
2. มีวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ ดังนี้

2.1 ปริญญาโท/ปริญญาเอกทางการพยาบาล หรือวิทยาศาสตร์สุขภาพและมีประสบการณ์การ ปฏิบัติงานพยาบาลไม่น้อยกว่า 1 ปี

2.2 ปริญญาโท/ปริญญาเอกสาขาอื่น และมีประสบการณ์การปฏิบัติงานพยาบาลไม่น้อยกว่า 2 ปี

2.3 ปริญญาตรีหรือประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต และมีประสบการณ์การปฏิบัติงาน ไม่น้อยกว่า 3 ปี

3. เป็นพยาบาลประจำการหรือไม่ประจำการในหอผู้ป่วย และปฏิบัติงานหรือไม่ปฏิบัติงานประจำ ในขณะสอนภาคปฏิบัติและมีประสบการณ์ตรงในสาขาที่สอน

4. ผ่านการอบรมหลักสูตรศาสตร์และศิลป์การสอนทางการพยาบาล หรือหลักสูตรด้านการจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลที่เทียบเคียงได้และสภาการพยาบาลให้ความเห็นชอบ หรือหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการสอนสำหรับพยาบาลที่เลี้ยงที่สภาการพยาบาลให้ความเห็นชอบ

สมรรถนะของพยาบาลที่เลี้ยง

การปฏิบัติงานในบทบาทของพยาบาลที่เลี้ยงเป็นการใช้ทักษะ ประสบการณ์ ความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาล เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้การปฏิบัติการพยาบาลแก่นักศึกษาพยาบาล นอกจากคุณสมบัติของพยาบาลที่เลี้ยงตามที่สภาการพยาบาลได้กำหนดไว้ พยาบาลที่เลี้ยงควรมีสมรรถนะสำคัญและจำเป็นที่ควรได้รับการพัฒนาทั้งโดยตนเองและผู้เกี่ยวข้องสมรรถนะที่สำคัญของพยาบาลที่เลี้ยง 3 ด้าน ได้แก่ 1. ทักษะการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 2. ทักษะความรู้ความสามารถทางการพยาบาล และ 3. ทักษะบูรณาการการสอนกับการพยาบาล

ทักษะการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

พยาบาลที่เลี้ยงฟังเป็นผู้ที่มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น มีการแสดงพฤติกรรมทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ และสังคม เหมาะสมกับกาลเทศะ สามารถกระทำกิจกรรมการพยาบาลและอื่นๆร่วมกับบุคคลอื่นได้เป็นอย่างดี นอกเหนือจากการวางแผนการสอนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้แล้ว พยาบาลที่เลี้ยงยังเป็นต้นแบบของการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ให้กับนักศึกษาด้วย (Bayer, 2010) ทักษะด้านนี้ ประกอบด้วย

1. ลักษณะส่วนบุคคล เป็นคุณลักษณะเฉพาะของพยาบาลที่เลี้ยง ได้แก่ มีความสุภาพเรียบร้อย แต่งกายสะอาด ถูกระเบียบ กิริยามารยาท ลักษณะท่าทาง การวางตัวเหมาะสมกับกาลเทศะ แสดงออกถึงบุคลิกภาพที่ดีของพยาบาลที่เลี้ยง สิ่งเหล่านี้เป็นแบบอย่างให้นักศึกษาจะจดจำและมีโอกาสนำไปปฏิบัติตามในอนาคตได้ Bandura (1986) กล่าวว่า “มนุษย์ได้รับอิทธิพลภายใต้สิ่งแวดล้อมที่เผชิญอยู่ โดยจะใช้การสังเกตจากสิ่งที่เผชิญ เพื่อจะเลือกว่าตนเองจะปฏิบัติอย่างไร” นอกจากนี้แล้วการสื่อสารกับผู้อื่นก็มีส่วนสำคัญ การสื่อสารในที่นี้ครอบคลุมทั้งทักษะการฟังเพื่อจับประเด็นที่ผู้อื่นต้องการสื่อสาร ทักษะการอ่านเพื่อให้ได้ใจความสำคัญ ทักษะการเขียนที่สามารถส่งข้อมูลให้กับผู้อื่นได้ชัดเจน ตรงประเด็น ได้สาระครบถ้วน ถูกต้อง น่าเชื่อถือ รวมถึงทักษะการพูดที่ไพเราะ นุ่มนวล เหมาะสมและสุภาพ พยาบาลที่เลี้ยงควรมีทักษะการสื่อสารที่ดี เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่น ซึ่งจะทำให้การปฏิบัติการพยาบาลขยายไปสู่สัมพันธภาพที่ดีระหว่างพยาบาลผู้ให้บริการ และนักศึกษา โดยเฉพาะนักศึกษาที่ได้รับการสื่อสารที่สมบูรณ์ เหมาะสมจะสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติการพยาบาลได้เป็นอย่างดี จากการศึกษาของ เบญจพร ยิฐธรรม (2553) ถึงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการติดต่อสื่อสารกับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน พบว่า พฤติกรรมการติดต่อสื่อสารทุกรูปแบบมีความสัมพันธ์กับขวัญกำลังใจของผู้ปฏิบัติงาน พยาบาลที่เลี้ยงจึงควรมีความเป็นกัลยาณมิตรกับผู้อื่น รวมถึงนักศึกษาที่ฝึกปฏิบัติงาน โดยเปิดโอกาสให้นักศึกษาเข้าถึงได้ง่าย มีความเป็นกันเอง บุคลิกภาพที่ดีเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในการทำงาน และสามารถจัดการกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างราบรื่น กล้าแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล พยาบาลที่เลี้ยงควรมีความเชื่อมั่นในตนเองอย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ ยอมรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์อย่างสร้างสรรค์ และสามารถจัดการกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างราบรื่น

2. ด้านคุณธรรมจริยธรรม พยาบาลที่เลี้ยงต้องมีคุณธรรม จริยธรรมที่ดี คือ ตั้งใจสอนนักศึกษาอย่างมีเมตตา สอนศิษย์ให้พ้นเสื่อม อดทนที่จะฟังความคิดเห็นของนักศึกษาด้วยความตั้งใจและเต็มใจ (มกราพันธุ์ จูฑะรสก, 2553) คุณธรรมจริยธรรมของพยาบาลที่เลี้ยงในด้านนี้ ได้แก่ ความยุติธรรม พยาบาลที่เลี้ยงนอกจากจะฟังปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเสมอภาคแล้ว ควรส่งเสริมให้นักศึกษานำสิ่งที่ได้จากตนเองและผู้อื่น แสดงออกซึ่งพฤติกรรมในการช่วยปกป้องสิทธิประโยชน์ที่นักศึกษาพึงได้รับ ไม่แสดงท่าทีลำเอียง ไม่นำความรู้สึกที่มีอคติมาตัดสิน รวมถึงประเมินผลการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษาอย่างมีเหตุผลอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง นอกจากนี้พยาบาลที่เลี้ยงต้องมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ เต็มใจช่วยเหลือและไม่ทอดทิ้งนักศึกษา ใต้ถามทุกข์สุขของนักศึกษา ฟังปฏิบัติหน้าที่โดยคำนึงถึงจุดมุ่งหมายที่หน่วยงานกำหนดไว้เป็นหลัก เอาใจใส่ให้นักศึกษาที่อยู่ในความดูแลอย่างสม่ำเสมอ ให้ความสำคัญกับการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษา มีความซื่อตรง ไม่ละทิ้งหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย การปฏิบัติงานด้วยความรับผิดชอบของพยาบาลที่เลี้ยง

3. ด้านทัศนคติของพยาบาลที่เลี้ยง มีผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกของพยาบาลที่เลี้ยง จำแนกทัศนคติของพยาบาลที่เลี้ยง ออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1. ทัศนคติต่อนักศึกษา พยาบาลที่เลี้ยงพึงแสดงออกถึงความเต็มใจที่ได้รับหน้าที่การเป็นพี่เลี้ยง มีความเข้าใจในความแตกต่างกันของนักศึกษาแต่ละคน ให้ความสำคัญแก่นักศึกษาเพื่อการพัฒนาตนเองของนักศึกษา ใช้กระบวนการสุนทรียสนทนาในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้และปฏิบัติการพยาบาลได้อย่างมีคุณภาพ ใช้การฟังอย่างลึกซึ้งเคารพซึ่งกันและกัน ไม่ตัดสินผู้อื่นโดยมีอคติ และสะท้อนความรู้สึกที่เป็นจริง (มกราพันธุ์ จูฑะรสก อภิมัชฐา จูฑะรสก และศุภรใจ เจริญสุข, 2557) พยาบาลที่เลี้ยงควรมีความพอใจและมีความสุขในการสอนการพยาบาลแก่นักศึกษาพยาบาล และแสดงออก

ถึงทัศนคติที่ดีต่อนักศึกษาโดยเชื่อว่า นักศึกษาสามารถปฏิบัติตนได้ดีถ้าได้รับการสอนที่ดี 2. ทัศนคติต่อวิชาชีพพยาบาล จากแนวทางปฏิบัติตามสมรรถนะของสภาการพยาบาล (2540) ที่ว่า “พยาบาลต้องมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพการพยาบาล ตระหนักในความสำคัญของการเป็นสมาชิกองค์กรวิชาชีพ วางตนได้อย่างเหมาะสมกับวิชาชีพพยาบาล และมีพฤติกรรมมุ่งมั่นที่จะพัฒนาวิชาชีพพยาบาล สามัคคีในเพื่อนร่วมวิชาชีพ และให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆขององค์กรวิชาชีพ” รวมถึงสามารถแสดงออกทางการพยาบาลให้นักศึกษาเกิดความภาคภูมิใจในการปฏิบัติการพยาบาลต่อผู้ป่วย 3. ทัศนคติต่อการสอน พยาบาลที่เลี้ยงต้องมีทัศนคติที่ดีพอที่จะถ่ายทอดทักษะที่สำคัญในการปฏิบัติการพยาบาล ความรู้สึกนึกคิด และการแสดงออกที่สื่อถึงคุณลักษณะเฉพาะของวิชาชีพพยาบาลแก่นักศึกษา ทั้งนี้การฝึกปฏิบัติการพยาบาลเป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้และทักษะที่สำคัญของพยาบาลวิชาชีพและนักศึกษา รวมไปถึงค่านิยม บรรทัดฐาน และบทบาทหน้าที่ของพยาบาลซึ่งเป็นคุณลักษณะเฉพาะที่เรียกว่า วัฒนธรรมย่อยของกลุ่มวิชาชีพ (professional subculture) ให้แก่สมาชิกใหม่ของวิชาชีพ (Linda Dayer – Berenson, 2011) ทัศนคติของการสอนในสิ่งเหล่านี้ต้องเป็นไปในทางสร้างสรรค์ สร้างความรู้สึกตระหนักถึงความสำคัญ และภาคภูมิใจในวิชาชีพการพยาบาล

ทักษะความรู้ความสามารถทางการพยาบาล

เป็นสมรรถนะหลักที่สำคัญที่สุดของพยาบาลที่เลี้ยงในการให้การพยาบาลแก่ผู้ป่วย ซึ่งต้องใช้องค์ความรู้ทางการพยาบาลและใช้ทักษะการปฏิบัติพยาบาลในการดูแลผู้ป่วย ดังนี้

1. การมีองค์ความรู้ทางการพยาบาล พยาบาลที่เลี้ยงควรมีความรู้ทางการพยาบาลที่แสดงถึงการเป็นผู้มีความรู้ทางการพยาบาล จนเป็นที่ยอมรับของหน่วยงาน พยาบาลที่เลี้ยงควรเป็นที่ปรึกษาทางวิชาชีพการพยาบาล เป็นที่ปรึกษาในการปฏิบัติการพยาบาล โดยได้รับการยอมรับจากผู้ร่วมงานว่า เป็นผู้มีความรู้ความสามารถทางการพยาบาล มีประสบการณ์ในการทำงาน มีความรู้เชี่ยวชาญ จึงจัดได้ว่า เป็นสมรรถนะหลักทางการพยาบาลและมีเครือข่ายในการพัฒนาวิชาชีพการพยาบาล สามารถตอบข้อซักถามด้านการพยาบาลแก่นักศึกษาและผู้อื่นได้ (ปาณิสรา คำพูน, 2555) พยาบาลที่เลี้ยงพึงพัฒนาตนเองด้วยการค้นคว้าหาความรู้ใหม่ๆเพื่อปรับปรุงการทำงานให้ดียิ่งขึ้น อาทิ เข้าร่วมประชุมวิชาการและสัมมนาทางการพยาบาลเพื่อมีความรู้ที่ทันสมัย หรือศึกษาหาความรู้จากหนังสือ ตำรา วารสารทางวิชาการ รวมถึงการวิเคราะห์กรณีศึกษาเกี่ยวกับผู้ป่วยร่วมกับสหวิชาชีพ ยอมรับข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์จากเพื่อนร่วมงาน และใช้การจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาตนเองอย่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้พยาบาลที่เลี้ยงควรผลิตผลงานวิจัย นวัตกรรมทางการพยาบาล หรือผลงานทางวิชาการที่มีคุณภาพ และสามารถเผยแพร่ผลงานให้เป็นที่รู้จัก (Joel, 2011) ผลการศึกษายิจัยสามารถนำมาใช้พัฒนาการปฏิบัติการพยาบาลให้มีประสิทธิภาพ จัดได้ว่า เป็นการพัฒนางานองค์ความรู้ทางการพยาบาลอย่างต่อเนื่อง

2. ทักษะการปฏิบัติการพยาบาลผู้ป่วย ในด้านนี้พยาบาลที่เลี้ยงพึงปฏิบัติการพยาบาลอย่างถูกต้องตามหลักการพยาบาล สนใจและเอาใจใส่ผู้ป่วยโดยไม่แสดงท่าทีรังเกียจ ให้การพยาบาลด้วยความนุ่มนวล ยอมรับในความเป็นตัวตนของผู้ป่วย (William & James, 2013) ยึดมั่นในสิทธิของผู้ป่วย ยอมรับการระบายความรู้สึกของผู้ป่วยทั้งทางบวกและลบ มีความเห็นอกเห็นใจต่อความทุกข์ของผู้ป่วย ความเมตตากรุณาและสนับสนุนให้ผู้ป่วยมีส่วนร่วมในการการพยาบาลสร้างความไว้วางใจ และรักษาสีทิวของผู้ป่วยและญาติด้วยความเสมอภาค

ทักษะบูรณาการการสอนกับการพยาบาล

สมรรถนะด้านนี้เป็นทักษะที่พยาบาลที่เลี้ยงควรได้รับการพัฒนา โดยเฉพาะทักษะเกี่ยวกับศาสตร์ทางการสอนเพื่อให้สามารถสอนการพยาบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่

1. การสอนโดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีและประสบการณ์ พยาบาลที่เลี้ยงที่มีประสบการณ์ในการผ่านการอบรมหลักสูตรศาสตร์และศิลป์การสอนทางการพยาบาล หรือหลักสูตรด้านการจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลจะสามารถสอน

การพยาบาลแก่นักศึกษาได้เป็นอย่างดี เนื่องจากได้ผ่านกระบวนการสอนมาแล้ว การใช้วิธีการสอนในคลินิกจะช่วยให้นักศึกษาเข้าใจมากขึ้น นักศึกษาจะได้เห็นและลงมือปฏิบัติกับผู้ป่วยในสถานการณ์จริง พยาบาลที่เลี้ยงควรกระตุ้นให้นักศึกษามีส่วนร่วมอภิปรายและแสดงความคิดเห็น โดยเน้นประเด็นการพยาบาลที่สำคัญให้นักศึกษาได้เรียนรู้ จัดให้นักศึกษาฝึกทักษะปฏิบัติการพยาบาลที่หลากหลาย ตลอดจนสนับสนุนและส่งเสริมให้นักศึกษาประยุกต์ใช้ทฤษฎีทางการพยาบาล หรือกระบวนการพยาบาลมาเป็นแนวทางในการให้การพยาบาลแก่ผู้ป่วย โดยพยาบาลที่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำการวางแผนการพยาบาลของนักศึกษา และสามารถนำอภิปรายเกี่ยวกับการพยาบาลตามสาขาที่นักศึกษาฝึกปฏิบัติได้

2. การวัดประเมินผลการฝึกปฏิบัติงาน สมรรถนะด้านนี้ของพยาบาลที่เลี้ยงจะทำให้เห็นถึงผลลัพธ์ของการฝึกปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาว่า ผลลัพธ์นั้นเป็นไปตามที่ได้กำหนดไว้ในรายวิชาหรือตามหลักสูตร เพื่อที่จะได้วางแผนในการพัฒนานักศึกษาในลำดับต่อไป พยาบาลที่เลี้ยงสามารถจำแนกจุดเด่นและจุดด้อยของนักศึกษาแต่ละคนได้ สามารถประเมินผลการฝึกปฏิบัติการพยาบาลได้อย่างถูกต้อง ยุติธรรม และเมื่อประเมินผลแล้ว พยาบาลที่เลี้ยงควรให้ข้อมูลย้อนกลับที่ถูกต้องตรงกับสภาพจริงแก่นักศึกษา เพื่อการพัฒนาตนเองของนักศึกษาอย่างต่อเนื่อง การวัดและประเมินผลการฝึกปฏิบัติเป็นกระบวนการตรวจสอบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ได้จัดให้นั้น นักศึกษาสามารถบรรลุตามจุดมุ่งหมายมากน้อยเพียงใด (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2558) ในการสอนพยาบาลปฏิบัติการพยาบาลที่เลี้ยงควรคำนึงถึงหลักสูตรที่ใช้ในการจัดการศึกษาเป็นหลัก ด้วยการวิเคราะห์หลักสูตร จุดมุ่งหมายและการวัดผลให้สอดคล้องกัน และในการวัดและประเมินผลแต่ละครั้งต้องกำหนดจุดมุ่งหมายในการวัดที่แน่นอน อย่างไรก็ตามพยาบาลที่เลี้ยงควรได้รับการปฐมนิเทศจากผู้รับผิดชอบวิชาถึงจุดมุ่งหมายของรายวิชา การจัดกิจกรรมทางการพยาบาลที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายรายวิชา การประเมินผลการฝึกปฏิบัติการพยาบาล การใช้แบบประเมินการฝึกปฏิบัติการพยาบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรได้รับการอธิบายการใช้เครื่องมือในการประเมินการฝึกปฏิบัติการพยาบาล วิธีการให้คะแนน เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมิน การแปลผลค่าคะแนน รวมถึงแนวทางการแก้ไขเมื่อไม่ผ่านการประเมิน เพื่อที่ว่าพยาบาลที่เลี้ยงจะได้ประเมินผลการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษาได้อย่างถูกต้อง

3. ทักษะด้านการคิด พยาบาลที่เลี้ยงควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการคิดอย่างมีเหตุผล ใช้เหตุผลในการปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นและปฏิบัติการพยาบาล รับฟังเหตุผลของผู้อื่น พิจารณาไตร่ตรองอย่างลุ่มลึกบนพื้นฐานของความเป็นจริง เข้าใจและมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เพื่อประโยชน์ทั้งต่อการปฏิบัติงานของตนเองและการเป็นพี่เลี้ยงแก่นักศึกษา พยาบาลที่เลี้ยงอาจพัฒนาการคิดของตนเองได้ด้วยการฝึกหรือพัฒนาสติด้วยกระบวนการจิตปัญญา ส่งเสริมให้นักศึกษาคิดอย่างมีเหตุผลมีผลกระตุ้นให้นักศึกษาคิดอย่างมีวิจารณญาณในการปฏิบัติการพยาบาล รวมถึงให้การพยาบาลด้วยความรอบคอบโดยคำนึงถึงผลเสียที่อาจเกิดขึ้นกับผู้ป่วย (Rinding & Rayner, 1998) สามารถจัดสถานการณ์หรือรูปแบบการเรียนรู้ที่ให้นักศึกษาได้จัดการหรือตอบสนองต่อกิจกรรมการเรียนที่เหมาะสมกับสถานการณ์และงานในขณะนั้น พยาบาลที่เลี้ยงจึงพึงส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการแจกแจงปัญหาของผู้ป่วย และส่งเสริมให้นักศึกษาอธิบายเหตุผลของการให้การพยาบาลแก่ผู้ป่วยโดยผ่านกระบวนการคิดที่มีเหตุผลอย่างเป็นระบบอยู่เสมอ

บทสรุป

พยาบาลที่เลี้ยงมีบทบาทที่สำคัญมากต่อการสร้างพยาบาลรุ่นใหม่ ทั้งนี้พยาบาลที่ได้รับมอบหมายต้องมีคุณสมบัติตรงตามที่สภาการพยาบาลรับรองโดยมีคุณวุฒิเหมาะสมตามเงื่อนไขที่กำหนด แต่นอกจากนั้นแล้ว สมรรถนะของพยาบาลที่เลี้ยงก็มีความสำคัญด้วยเช่นกันที่จะทำการฝึกปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษารับรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ สมรรถนะที่สำคัญ ได้แก่ 1. ทักษะการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ในด้านนี้พยาบาลที่เลี้ยงควรมีความสุภาพเรียบร้อย มีบุคลิกภาพที่ดี แต่งกายสะอาดถูกระเบียบ มีทักษะการสื่อสารที่ดี ทั้งต่อผู้รับบริการและนักศึกษา มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่

มีทัศนคติที่ดีต่อนักศึกษาเข้าใจในความแตกต่างกันของนักศึกษาแต่ละคน เต็มใจที่จะดูแลและให้การช่วยเหลือแก่นักศึกษา มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพการพยาบาล แสดงออกทางการพยาบาลให้นักศึกษาเกิดความภาคภูมิใจในวิชาชีพพยาบาล และทัศนคติต่อการสอนการพยาบาลและทักษะต่างๆแก่นักศึกษา เพื่อให้เกิดการพัฒนาในนักศึกษา 2. ทักษะความรู้ความสามารถทางการพยาบาล พยาบาลพี่เลี้ยงควรเป็นผู้มีความรู้ความสามารถทางการพยาบาล มีประสบการณ์ในการทำงาน มีความรู้เชี่ยวชาญและสามารถสร้างองค์ความรู้ทางการพยาบาลจากการศึกษาวิจัย และการสร้างนวัตกรรมทางการพยาบาล และ 3. ทักษะบูรณาการการสอนกับการพยาบาล พยาบาลพี่เลี้ยงควรสอนนักศึกษาโดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีและประสบการณ์ในการทำงาน การวัดประเมินผลการฝึกปฏิบัติงานและให้ข้อมูลย้อนกลับที่ถูกต้องตรงกับสภาพจริงแก่นักศึกษา เพื่อให้ให้นักศึกษาได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้ว่า การคัดเลือกพยาบาลพี่เลี้ยงที่มีสมรรถนะที่เหมาะสมนั้นมีความละเอียดอ่อนมากกว่าพิจารณาคุณสมบัติที่สภาการพยาบาลกำหนด แต่อย่างไรก็ตามสมรรถนะที่เสนอไว้สามารถพัฒนาได้และเป็นสิ่งที่ทั้งพยาบาลพี่เลี้ยง สถานบริการ และสถานศึกษาควรให้ความสำคัญเพราะเป็นการเพิ่มความเข้มแข็งทางวิชาชีพพยาบาลทั้งในปัจจุบันและอนาคต ที่จะส่งผลถึงคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในสังคมอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

การผลิตพยาบาลวิชาชีพให้มีคุณภาพ พยาบาลพี่เลี้ยงควรมีคุณภาพด้วย นอกเหนือจากคุณสมบัติที่ต้องผ่านตามการรับรองของสภาการพยาบาลแล้ว พยาบาลที่รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่พยาบาลพี่เลี้ยงควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งโดยการพัฒนาตนเองและได้รับการพัฒนาจากโรงพยาบาลและสถานศึกษา พยาบาลพี่เลี้ยงสามารถพัฒนาตนเองด้วยการพัฒนาบุคลิกภาพของตนให้มีความน่าเชื่อถือ ทั้งกิริยามารยาท การสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อนักศึกษาและผู้อื่น มีความยุติธรรมปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเสมอภาคแล้ว และมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ นอกจากนี้พยาบาลพี่เลี้ยงควรเพิ่มพูนความรู้ความสามารถทางการพยาบาล ด้วยการค้นคว้าหาความรู้ทั้งการพยาบาลและศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง เข้าร่วมอบรม ประชุมสัมมนาทางการพยาบาล เปิดรับความรู้ใหม่ๆ หรือนวัตกรรมทางการพยาบาล เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติ การพยาบาล มีเครือข่ายภายในวิชาชีพหรือสหวิชาชีพร่วมกันศึกษาวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ทางการพยาบาล นอกจากนั้นแล้วผู้บริหารการพยาบาลของสถานบริการที่เป็นแหล่งฝึกควรสนับสนุน ควรให้ออกาสพยาบาลพี่เลี้ยงในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และมีการกำหนดแผนพัฒนาพยาบาลเพื่อเพิ่มจำนวนพยาบาลพี่เลี้ยงให้ครอบคลุมในทุกแผนกของโรงพยาบาล เพื่อรองรับต่อการฝึกปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล และรวมไปถึงการเป็นพี่เลี้ยงสำหรับพยาบาลจบใหม่ซึ่งเป็นบุคลากรที่เป็นกำลังสำคัญทางการพยาบาลต่อไป ในขณะที่เดียวกันสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาควรต่อยอดศักยภาพของพยาบาลพี่เลี้ยง ให้มีความรู้เฉพาะทางด้านการสอนการพยาบาลต่อไป

รายการอ้างอิง

- เบญจพร ยิฐธรรม. (2553). **ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการติดต่อสื่อสาร และการสนับสนุนทางสังคมในองค์การกับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน กรณีศึกษา ข้าราชการสังกัดกระทรวงอุตสาหกรรม.** ปริญญาโทบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์กร คณะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ปานิสร่า คำพูน. (2555). **สมรรถนะของพยาบาลในหอผู้ป่วยกึ่งวิกฤตโรงพยาบาลระดับตติยภูมิในจังหวัดสุพรรณบุรี.** วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการพยาบาล บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยคริสเตียน.

- พิชิต ฤทธิ์จัญญ. (2558). **หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา** (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: เฮาส์ ออฟ เคอร์มิสท์.
- มกราพันธุ์ จุฑารส. (2553). **การคิดอย่างเป็นระบบ: การประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ธนาเพรส จำกัด.
- มกราพันธุ์ จุฑารส. อณิษฐา จุฑารส และศุภรใจ เจริญสุข. (2557). **ถอดบทเรียนชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพพยาบาล สถานศึกษาสู่สถานบริการ**. กรุงเทพฯ: บริษัทแดเน็กซ์อินเตอร์คอร์ปอเรชั่น จำกัด.
- สภาการพยาบาล. (2540). **ประมวลข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศสภาการพยาบาล กฎกระทรวง ระเบียบและประกาศกระทรวง สาธารณสุข พ.ศ. 2528-2549**. มปท.
- สภาการพยาบาล. (2556). **คู่มือการรับรองสถาบันการศึกษาวิชาการพยาบาลและการผดุงครรภ์สำหรับสถาบันการศึกษาที่มี ผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต**. มปท.
- Bandura, A. (1986). **Social foundations of thought and action: A social cognitive theory**. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall.
- Bayor, S.A. (2010). **Vermont Nurses in Partnership**. Available from: <http://www.vnip.org> (2016, July 12).
- Boykin, A, & Schoenhofer, S. (1993). **Nursing as caring**. New York, USA: National League for Nursing.
- Joel, Lucille A. (2011). **Kelly's Dimensions of Professional Nursing**. United States of America: McGraw-Hill Companies.
- Linda Dayer – Berenson. (2011). **Cultural Competencies for Nurses: Impact on Health and Illness**. United States of America: Jones and Bartlett Publisher.
- Myrick, F & Yonge, O., (2005). **Nursing Preceptorship: Connecting practice and education**. New York: Lippincott. William & Wilkins.
- Rinding, R. & Rayner, S. (1998). **Cognitive style and learning strategies: understanding style difference in learning and behavior**. London: David Fulton Publishers.
- William. B. B., & James. W. J. (2013). **The Ethics of Managed Care: Professional Integrity and Patient Rights**. Springer Science & Business Media.